

Գ.

Դաւանանքի կառարանալ ազատութիւնս պիտի ըլլայ : Իւրաքանչիւր հասարակութիւն պիտի հանդիս չողայ իր կղերին եւ կրօնական չիժ-նարկութեանց ծախքերը :

Ե.

Նահանգին հանրային գործը կը բաղկանայ 1) « Ժառանգարժրիւն » մը , եւ 2) « միլիա » է մը :

« Միլիա »-ը պիտի կազմուի , մէկ կողմ ձգուելով Գիւրտերը , Չէրքէզները եւ ուրիշ վաչկատուն Ժողովուրդները , 1 , Հայերէն , 2 , Նահանգին մէջ հինգ տարիէ ի վեր բնակութիւն հաստատած ոչ-նայ տարրէն :

Ժառանգարժրին ապահովութեան եւ կարգաւորութեան պահպանումով կը զբաղի Նահանգին ամբողջ տարածութեան մէջ : Ան կը գտնուի հրամանատարութեան տակ ժառանգարժրային մը , զոր կ'անուանէ ընդհ. կառավարիչը : Նահրային գործի ընդհ. հրամանատարին առաջարկութեամբ , եւ պաշտօն ունի ի հարկին , ժառանգարժրին ամբաշնչելու :

Ուղղական ժամանակ , միլիան գործն կազմը պիտի բաղկանայ զինուած 4000 մարդէ , առանց արդեւ ըլլալու : Կանոնաւոր գործի պահպանողներուն զոր կայտնական կառավարիչը պիտի ուղարկուի իր ծախքով : Նահանգին բերդերուն եւ ամրոցներուն մէջ :

Զ.

Հնդհանուր խորհուրդի կազմութիւնը տեղի պիտի ունենայ հետեւեալ ձեւով .

Իւրաքանչիւր քաղաք պիտի ուղարկէ երկու պատգամաւոր , մին մահաւտական , միւրը Հայ , ամէն մէկը քաղաքին ժամանակակիս ու քրիստոնեայ ազգաբնակչութիւնէն ընտրուած :

Այս պատգամաւորները՝ սանձաքին գլխաւոր քաղաքը հաւաքուելով՝ միասին պիտի ընտրեն իւրաքանչիւր սանձաքի համար երկու խորհրդական , մին մահաւտական , միւրը քրիստոնեայ :

Ընտրող եւ ընտրելի են՝ երկուսն աստիճանով . 1 . Նահանգին լայնը ընակիչները որ 25 տարեկանն անցած են , կալուած մը ունին եւ ու եւ ուղղակի տուրք մը կը վճարին .

2 . Զանազան գաւառներէն երկուրը եւ պաշտանները :

3 . Ուսուցիչներն ու վարժապետները : Ընչացած հասարակութեանց պետերը , իրենց պաշտօնին բերմամբ՝ անգամ պիտի ըլլան այս խորհրդին : Իւրաքանչիւր կրօնի համար՝ մէկ հոգի :

Հնդհանուր խորհուրդը տարին անգամ մը ի Ժողով կը գումարուի Նահանգին գլխաւոր քաղաքին մէջ՝ Նահանգին պիւտնէն եւ տուրքերու բաժանարար քննիչը եւ վերստուգելու համար : Ընդհ. կառավարիչը պէտք է անոր ներկայացնէ ելեւմտից տուրքերուն հաշուետւութիւն մը :

Տուրքերու զանձման եւ բաժանման սխա-

տեմը պիտի փոփոխուի՝ երկրին հարստութեանց զարգացումը դիտարկելու նպատակով :

Ընդհ. կառավարիչը եւ ընդհ. խորհուրդը համաձայնութեամբ՝ պիտի որոշեն հինգ տարին անգամ մը՝ այն գումարները որ պէտք է Բ. Դրան յանձնուին՝ ըստ վերու յիշուած տրամադրութեանց :

Է.

Միջազգային յանձնաժողով մը պիտի աւանտուի մէկ տարւան համար՝ կրայիաւոր պետութիւններէն , հակելու համար գործադրութեանը վրայ այս կանոնադրութեան , որ փորձաքրոյն ստորագրուի մէն երեք ամիս յետոյ ի գործ պիտի դրուի :

ՄԵԿ ՔԱՆԻ ՆՈՅԵՐ

Հայաստանի վարչութեան մէջ մշտուելիք քաղաքացիական մասին

Եւրոպական պետութիւնները , փախաբելով որ Արեւելքի մէջ տեւականութեան հանգամանք ունեցող իրենց վիճակ մը հաստատուի , իրենց ուշադրութիւնը դարձուցին , ինչպէս Պալատեան Նահանգներուն , Նոյնպէս եւ Փոքր Ասիոյ այն մասին վրայ որ օրդանն է հայ ցեղին : Բ. Դուր ինքն իսկ հարկը զգացած է այդ ճարտարագործ , աշխատանքի եւ ուշիմ ազգութիւնը չձգելու այն ողորմելի վիճակին մէջ ուր կը գտնուի , հեռու : Եւրոպայէն եւ անոր ներկայացուցիչներէն Անտուտ է խափ հոս իրենց հայրենիքին մէջ մնացող Հայերուն վրայ , անօգուտ մահաւանդ անոնց այդ կոչողութիւնը լայնացող իրենց Կովկասի մէկ միլիոն ազգակիցներուն հետ : Բ. Դուր , քանի որ Աւստրիական քաղաքին մէջ յանձն առած է բարելաւութիւններ մտցնել Հայոց վարչութեան մէջ , քանի որ այդ Ժողովուրդը Գիւրտերուն դէմ պայտպանելու ստիպողականութիւնը ընդառնած է , հաստատած եւ խոստովանած է ուրիշն այն յոյժ վարչութիւնը որուն տակ Հայերը կը հեծնեն եւ այն լքեալ վիճակը ուր կը գտնուին քիւրտ ցեղերուն հանդէպ :

Հայերը քաղաքական գոյութեան մը , քաղաքական անկախութեան մը աչք չունին , քաղաքային (civil) ազատութիւններ կ'ուզեն , հաստատութիւններ որոնք հրաշխաւորեն իրենց ապահովութիւնը , իրենց ինքեքը , իրենց կիւնքի բրաւունքը՝ վերջ ապէս :

Եթէ այս քաղաքային ազատութիւնները , որոնք 1840-ին ի վեր հանդիսաւորապէս խոստացուած են Կիւլհանէի Եթթթթ Ենթթթթ մէջ , եւ յաջորդ իրաւութիւնով չեղուած են , իրականապէս գործադրուած ըլլային , այդ աշխատանքը

հայ ցեղը, շատ տարիներէ ի վեր իր երկրին հերպարանքը փոխած կ'ըլլայր նրեան ռուսահայկական նաշանակին ժողովուրդը երեսուն տարւուն ընթացքին մէջ կրկնապատկուած է:

Հայ ազգը կը խոստովանի Ն. Վ. Սուլթանին եւ անոր մեծանուն նախորդներուն լիճանքն զիտաւորութիւնները, ընէ՛ այդ զիտաւորութիւնները ապարդիւն մնացած են, ինչէ՛ հրովարտակուած բարենորոգումները մեռած տառի ձեւը պահած են, պատճառոր այն է որ անոնց գործածութիւնը յանձնուած է կարգ մը պաշտօնեաներու որոնք անոնց նշանակութիւնը չէին հասկնար, որոնք անոնց հարկաւորութիւնը չէին զգար, կամ որոնք անոնց հակառակ էին կրօնական անողութիւնն ու կամ անձնական շահի նկատումներով:

Ինչ բնութիւն ալ որ ունենան ուրեմն այն բարենորոգումները զոր պետութիւնները հարկաւոր պիտի նկատեն շնորհել այդ ուշիկ ցեղիկ որ իրեն կըքէ եւ Սրբեմն տալք միջեւ բնական միջնորդի է, առաջին նկատողութիւնը զոր պէտք չէ աչքէ հեռացնել եւ ստանդ որուն ո եւ է բարենորոգում ընդունանք պիտի մնայ, ընտրութիւնն է այն անձներուն, այն պաշտօնեաներուն որոնք զայն իրագործելու պիտի կոչուին: Այդ, որովհետեւ պաշտօնեաները միշտեւ հիմայ ընտրուած են մասնաւոր ու անամենայնորոշուած պատկարիկ մը մէջէն, նոր հաստատութեանց համար յաջողութեան էական պայմանը այն է որ անուանուի Ընդհանուր Կառավարիչ մը, պաշտօնեաներու ուրիշ կարգէ մը ընտրուած, յայտնի յորիստեաներուն մէջէն, եւ քանի որ խնդիրը Հայաստանի վրայ է, Ընդհանուր Կառավարիչը Հայ մը ըլլայ:

Ինչ ալ ըլլայ այդ բարձր պաշտօնատարին ազգութիւնը կամ բարոյականը, աւելորդ է կարծել թէ անիկա պիտի կարենայ այդ գծուար գործին ձեռք գադնել, ինչէ՛ մա՛ն որ ինքզինքը ենթակայ զգայ յանկարծական պաշտօնանկութեան մը: Ն. Վ. Սուլթանը, իր գահակալութեան ճափին մէջ, իր կայսրութեան շարքերէն բուն ազգերէնէն մէկը համարած էր այն զիւրութիւնը որով պաշտօնեաները կ'անուանուին կամ կը հրաժարեցին: Ն. Վ. Վեհափառութիւնը, իր նպատակներուն բարեւոյն համար, կրնար շնորհել իր նայկական ձախճանքներուն՝ կառավարչի մը որ ապակով ըլլայ վեղ կամ հոթը տարուան չըջանի մը համար իր պաշտօնին գլուխ ըլլալուն:

Ընդհանուր կառավարչի մը ընտրութիւնը ո եւ է բարենորոգման էական պայմանը ըլլալով, Կառութիւնները, հիմնուելով Սան-Սթեֆանոյ սկզբնական դաշնագրին վրայ (ԺՁ. յոդուած), հետեւաբար առանց քաջելու Ն. Վ. Վեհափառութեան գերազգիյն հեղինակութեանը, կրնան իրենց հաւանութեամբ գործածել այդ ընտրութիւնը, ինչպէս կ'ըլլուի Լիբանանի կառավարչին ընտրութեանը համար, եւ այսպէսով այդ ընտրութիւնը պայարիկ ամէն բազմալի երաշխաւորութիւններով:

Ընդհանուր Կառավարիչը, այս պայմաններուն մէջ ընտրուած եւ Ն. Վ. Սուլթանի պաշտօն տեսացած՝ զործարարութեանն ու ընթացաւարութեանը հակելու այն բարենորոգումներուն զոր Ն. Վեհափառութիւնը պիտի հրովարտուէ, պէտք է որ պաշտօնապէս ստանայ հարկաւոր հեղինակութիւնը՝ այդ գործի կառավարչի համար իր պատասխանատուութեան տակ:

Իայդ որոնք են այդ բարենորոգումներն ու բարենորոգումները: Հայ ազգը կը կարծէ թէ կարելի պիտի ըլլայ զիրար զանոց սահմանել, երբ յորիքին ազգերէնէր մէկիկ մէկիկ մտտեանի ըլլուին:

Առաջինը, յայտնապէս, Քիւրտերուն արշաւանքներուն ու աւարառութեանց խնդիրն է: Պէտք է զպաշտ, սահմել անոնց ջոկերը: Մինչեւ ցարկ այդ բանը չեն ըրած եւ սակայն ոյինչ աւելի դիւրին էր զօրացունդերու հրամանատարներուն համար կամ միջոցները պակաս են եւ կամ թէ կամքը, Ժողովրդին ապահովութիւնը ամէն վտանգէ զերծ կազույցանելու համար, ասիպղաքական եւ իմաստոյնէն հեռաւոր գործ մը չէ՝ իրեն յանձնել ինքզինքը պայտպանելու հոգը, Երիտասնեայ թէ մանմտական, իրենց առաջին պէտքը ապահովութիւնը չէ՞ մթիլ:

Ընդհանուր Կառավարիչը իշխանութիւնը պիտի ունենար ուրեմն պահակազօրքի մարմին մը կազմակերպելու, որուն պաշտօնը պիտի ըլլար հեղինակութիւն ընել եւ հանրային հանդարտութեան ամէն խանգարիչներուն դէմ երկիրը ապահովել: Այդ մարմինը պիտի թաղկանար՝ առանց խառնութեան, մանմտականի եւ քրիստոնեանի, որոնք տուժուց զիրար սահմանելի գրութեան մը համեմատ պիտի ընտրուէին, Այդ մարմինը պիտի տեսնուէր ընդհանուր կառավարչին կարիւսէ պիտի ունենար, որովհետեւ ան է Ն. Վ. Սուլթանին առջեւ պատասխանատուն նա:

Հանդիմ բարեկարգութեանն ու անդորրութեանը Մանմտական ու քրիստոնեայ տարբերուն միացումը կազմակերպեալ մարմին մը մէջ՝ պատասխանութեան ու ապահովութեան միեւնոյն չափուն համար բնութիւնը կ'ունենար երկու տարբեր իրարու ծառեցնելու: Մերձեցում որ Հայաստանի մէջ յետ զիւրին է, որովհետեւ զիւրական ժողովուրդը, թէ՛ համաման ծագմանը, թէ՛ հաւասարապէս կրուած թշուառութեան պատճառով, միեւնոյն պայքերը ունի, հետեւաբար միեւնոյն բաղձանքները:

Անկից զատ, կայսերական զօրադաշնորդու հրամանատարները, համարյա ապահովութեան վերաբերեալ ամէն տեսակ խնդիրներու համար, պէտք է որ հնազանդէին Ընդհանուր Կառավարչին եւ ոտարկական մարմինն օգնէին իր գործի ի գլուխ հանելու:

Նիւթական ապահովութիւնը ըսպա՞ս հոս տառնէն յետոյ, հարկաւոր պիտի ըլլայ զիւրի գործածութեանց ապահովութեամբ, պաշտօնեաներու եւ ժողովրդին միջեւ յարաբերութեանց ապահովութեամբ, յայնքն արդարութեան կազմակերպութեամբը: Արդարեւ, առանց

գաղափարական կազմակերպութեան, գործառույթութեան համար ապահովութիւն չկոյ՝ պաշտօնեաներու սովորութեանց եւ գործելու կրտսերականներուն դէմ, նստեալորդ երաշխաւորութիւն չկայ բարենորոգմանց եւ բարեփոխմանց տեսակներով թեան եւ լրջութեան համար: Դասերը կը տնտեսին այժմ վարչական Մէջիններուն կողմէ որոնց անդամները, հարկաւորութեան կողմէ ասոր նման հարգել են, վարչական գործերուն ուղղակի կամ անուղղակի կերպով խառնուած, եւ ասիկց պատ Դատաւորութեան Որինագրքին եւ օրէնքներուն նախադրել տարբերակ անգամ հասկանալու անկարող, այս կերպով այդ օրինագրքը իրենց ձեռքը գործքը կը ար գտնուի օրինակներ կամայականութեան, որ կը կիրառուի ժողովրդի մը վրայ որ անուղղմ, աւելի անկարող է զայն հասկնալու:

Շատ փափուկ քործ մը պիտի ըլլար որոշել առաջիկայ թէ ի՞նչ բնութիւն պէտք է ունենայ գաղափարական կազմակերպութիւնը զոր պատշաճ է հաստատել ժողովրդին քաղաքային եւ տնտեսական շարահերթութեանը կանոնաւորելու համար Այդ կազմակերպութիւնը որչափ ապահովութեան պատրուի քննէ, վասն զի ան է բովանդակ վարչութեան կանոնաւորելիք: Բայց ի՞նչ որ առաջնաց կարող է հաստատուի, այն է՝ որ հիմունքից գաղափարները պէտք չէ որ հիմնական մէջիններուն պէս վարչութեան գործերուն մէջ ու եւ կերպով մասնակցութեան ունենան (հշտնաւոր կառավարիչը պէտք է օւսումնասիրել ինչպիսիք եւ զայն օւսումնասիրութեանը յանձնէ, ձեռնհաս անհերք յանձնաժողովի մը եւ այդ օւսումնասիրութեանը արդիւնքը ներկայացնէ անոր գործադրութիւնը հրամանադրելու պաշտօն ունեցող իշխանութեանց: Այս կերպով, կարելի է վստահ ըլլալ թէ արդարութեան կազմակերպութիւնը պիտի համապատասխանէ, որչափ որ Տարաւոր է, երկրին մասւորական ու ընկերական վիճակին: Որովհետեւ Արդարութիւնը պիտի ծառայէ իր վարչութեան անսնդի ու վերաստուելիք Ուսումնասիրութեանց Յանձնաժողովը պիտի որոշէ գաղափարական իշխանութեան ձեռնասնտեսութեան սահմանները եւ առ կերպ մասնաւոր թէ գաղափարները որ աստիճան կարողութիւն պիտի ունենան դատելու պատշտեանները իրենց պաշտօնավարութեանց մէջ գործած գեղեցիկներուն համար:

Ինչպիսիք կառավարիչը պէտք է որ արտօնութեան ունենայ օտարազգի տարրը իրեն օգնութեան կանչելու Արդարութեան կազմակերպութեան այդ ա՛յնքան էական գործին մէջ. ինքը պիտի որոշէ թէ ի՞նչ չափով պիտի ընէ այդ բանը: Հայերը կը մտածեն որ եթէ այդ տարրը որ է նկարագրի անխախտութիւն եւ գիտութիւն, մտնէ, ու եւ չափով, Բարձրագոյն Ատանի մը կազմակերպութեան մէջ, երկրին ընկերական վիճակը չի հակառակել որ գաղափարներուն ձեռնասնտեսութեան տարածուի պաշտօնեաներուն վրայ ասոնց գործէ գեղեցիկութեան

ներուն համար, եւ թէ ընդհակառակն ասով այդ ընկերական վիճակը պիտի զարգանայ այս վերաստուելութեան:

Ասիկց զատ կը մտածեն թէ բարենորոգմանց լուրջ իրագործումը այդ ընդարձակութեան Արդարութեան մէջ պիտի գտնէ իր ճշմարիտ իմն ու նեցուկը:

Անգամ մը որ ժողովրդին ապահովութիւնը երաշխաւորուի Պանակապօրքի (gendarmier) եւ Արդարութեան կազմակերպութեամբ, ուշադրութիւնը կը գտնուի ուրիշ չարիքի մը վրայ զոր Արեւելքը ծանցող ամէն յարաժառանգելու է արդէն, այն է կառավարական տուրքին ձեւը, տասանորդը, եւ տասանորդ հաւաքելու եղանակը. անհրաժեշտ է որ այդ առանաւորը փոխուի հողին տարածութեան եւ որակութեան համեմատութեամբ վերցուած տուրքի մը, 26 տարուան մէջ, Պոլսէի նահանգին երկրագործական հարստութիւնը կրկնէն աւելի անհեղաւ, տասանորդին շանքալի (հողատուրք) փոխուելուն պատճառով, Իրաւէ որ Հայաստանի կառավարութեամբ (cadastre) չուրի. բայց կարելի է կառավարութեան պակասը ու եւ կերպով լրացնել, ինչպէս որ քրին Հնդկաստանի եւ ուրիշ երկրներուն մէջ ուր այդ ալլափոխումը տեղի ունեցած է:

Այս երկը բաւերորդութեանը, եթէ լրջօրէն ձեռնարկուին եւ գործադրուին, կը բաւեն երկիրը զարգացնելու, զայն կերպաւորափոխելու, բայց անոնց գործադրութիւնն ու կանոնաւոր ընթացքը ապահովելու համար, Ընդհանուր կառավարիչը պէտք եղած նիւթական միջոցները ունենալու է:

Հայերը, ինչպէս արդէն բռնեցաւ, առջ չունին ոչ քաղաքական անկախութեան մը, ոչ օսմանան պետութեանն ու եւ բաժանման. իրենց նպատակը բոլորովին հակառակ է Յաւակութեան չունին որ իրենց երկրին հասոյթները իրենց ուղղման պէս եւ միմիայն իրենց պէտքերուն համար գործածուին: Իրենց համար ուրիշ բան չեն ինչպիսիք եթէ ոչ իրաւունք ունենալ իրենց իրենցմէ տուրք ժողովուրդը ընդհանուր տուրքերը կարգաւորական դասաձև յառակցել ինչոյ, որչափ զի այդ կերպով մասնաւոր հասոյթներ ստեղծին նահանգին մասնաւոր ծախքերուն համար, ինչպէս են Պանակապօրքի, Արդարութեան, ամէն ազգի գլխաւորներու եւ կրօնական հաստատութեանց, Հանրօգուտ չլինութեան, ևւն:

Մէկ կողմէ Հայերը կը կարծեն թէ իրենց մասնաւոր եւ տեղական պէտքերուն համար իրենց իրենցմէ տուրք հաւաքելու այս իրաւունքը պիտի օգնէ հրամանադրութեան բարենորոգմանց ու բարեփոխմանց իրագործման, որովհետեւ պիտի ապահովէ ծախքը վարչութեան զանազան պատշտեաններուն որոնց պիտի կոչուին այդ բարենորոգումները գործադրելու եւ անոնց կիրառականց վրայ հակելու, այդպէսով այդ պատշտեաններուն վճարումները պիտի կապուի չու-

նենան ո եւ է իշխանութենէ որ կրնայ տեղական պետքերուն եւ բարենորոգմանց իրագործածն համար անոնց չափ հոգաժութիւն եւ շահագրգռութիւն չունենալ։ Միւս կողմէ, կայանաբար կառավարութեան շահը Ն. Կ. Վեհափառութեան հպատակներուն չահերուն ամբողջութեանը հետ համահման ըլլալով, կայանաբար կազմաւորութիւնը իմաստուն վարչութեան մը սկզբունքներուն համաձայն պիտի գտնէ որ երկրէն հաւաքէ միայն այն տուրքերը որոնք հարկաւոր են պետութեան ընդհանուր ծախքերուն համար, եւ տեղական վարչութեանը թողութեամբ ու տեղական պետքերուն համար բաւականչափ հասոյթները։

Իր սեպական վարչութեանը ծախքերուն յատկացեալ կողմէ հասոյթները գտնանելու համար նահանգին կողմէ ձեռք առնուելիք եղանակը հետեւեալ կերպով կրնար կարգադրուիլ։ Ընդհանուր կառավարիչը, եւ՝ անոր հրամաններուն համեմատ՝ այլեւայլ գաւառակներու կառավարիչները, իրաւունք կ'ունենան, իւրաքանչիւր գաւառակի գլխաւոր քաղաքին մէջ՝ տեղին երեւելիներէն բաղկացեալ ժողով մը գումարել։ Այդ գանազան ժողովներուն կազմաւորման ձեւը այժմեան պետք չէ որ որոշուի։ սկիզբները, Ընդհանուր կառավարիչը եւ գաւառակներու կառավարիչները իրենց իւր պիտի ընտրեն անդամները՝ այդ երեւելիներուն ու ամենէն աւելի վրաստանութիւն ներշնչող անձներուն մէջէն։ Ընդհանուր ժողովը որ պիտի գումարուէր նահանգային գլխաւոր քաղաքին մէջ, պիտի բաղկանար պատգամաւորներէ զոր պիտի անուանէին գաւառակներու ժողովները։

Այդ ժողովները կամ մասնաւոր այդ ընդհանուր ժողովը միակ իշխանութիւն մը պիտի ունենար, այն է այլ եւ այլ պաշտօնէութեանց ծախքերուն համար պէտք եղած տուրքերը սահմանել։ Այդ ժողովները կամ խորհուրդները ոչ մէկ կերպով պիտի չմիջամտին ոչ Արքայաւորութեան վարչութեան, ոչ նոյն ինքն վարչութեան մէջ։ Ապագային, փորձառութիւնը եւ երկրին ընդերական վիճակին զարգացումը պիտի նշանակեն վերջնական եղանակ մը այդ խորհուրդներու անդամներուն ընտրութեանց եւ անոնց շնորհուելիք իշխանութեանց ընդարձակմանը համար իրաց մեղ պայտէս կը թուի թէ սկիզբները, որպէս զի չփութութեան յառաջ չլալ, ինչ որ անհուսափելի է, ժողովրդի մը մէջ որ իր սեպական շահերը վարելու գործին բոլորովին օտար մնացած է, անոնց իշխանութեանց սահմանաւորումը խնայեմ եւ իմաստուն բան մըն է։ Հայաստանի նահանգին կազմակերպութեանը, այսպէս իր ընդհանուր գծերով պատկերացուած, կարող է բարորութիւնը ապահովիլ նահանգին բոլոր ընտկիչներուն, մասնաւորապէս թէ քրիստոնեայ, ամէնքն ալ հպատակ, Ն. Կ. Վեհափառութեան, ամէնքն ալ վարչութեան մը մէջ հաւասարապէս շահ ունեցող։ Այս կազմակերպութեան նպատակն է ամենուր բարօրու-

թիւնը ապահովիլ։ հետեւաբար, մասնաւորապէս եւ քրիստոնեայ հասարակութիւններուն թուոյ փոխադարձ համեմատութիւնը երկրորդական կարեւորութիւն մը կը ստանայ։ Ոչինչ պիտի փոխուի քաղաքական կացութեան մէջ։ միայն վարչութեան մէջ՝ նոր պաշտօնեաներ պիտի դրուին, որոնք մէկ քանի հաստատութեանց ու մասնաւոր Արքայութեան կազմակերպութեան շնորհիւ պահպանուած, պաշտօն պիտի ունենան զործայրիկ այն բարենորոգումները զոր Ն. Վեհափառութիւնը հրամանագրելով պիտի բարեհաճի։ եւ չթողուլ որ անոնք մեծեալ տառի ձեւին մէջ մնան, ինչպէս մինչեւ ցարք խոստացուած բոլոր բարենորոգումները։

ՆՈՒՊԱՐ ՓԱՅՍ

Փարիզ, 1868

Ա Ն Ք Ե Ր Ը

Կապոյց կամ սեւ, սփռուած՝ աղւտ'ը,
Անթիւ աչիք տղը տեսան.
Հիմայ հողուն տակ կը քնսման,
եւ դեռ աղ'եր կը լազիլ։

Ցապեմ, անուտ հան ցոհկներն,
Անթիւ աչիք հրքեհնցուցին.
Աստեղը դեռ կը տողողան,
եւ աչիքը լի են մութով։

Թէ նայումս ա'լ զուրկ ըլլան,
Օ'հ, կարելի չէ՝ ասեկա.
Դարձած են սեղ մը դէպ' ինչ որ
Մեմ կ'անուանեն Անտեռոյք։

Ի ինչպէս աստեղ'ը խմաւոյ՝
Միշտ երկնմին մէջ կը մընան,
Իրեքն ալ մայր մըսնել ունին,
Բայց իւրա չէ որ կը մեռնին։

Կապոյց կամ սեւ, սփռուած՝ աղւտ'ը,
Դեպ առաւոյս մ'անհուն բացուած,
Դեռեզմանին մեկալ կողմէն՝
Փակ աչիքը նորէն կ'եսնեն։
Թարգմ. Ա. Չ. ՄԻԻԼԼԻ-ՓՐԻԻՏՈՒ

